

מראי מקומות- בבא בתרא כ"ג

לתוך חצירו הריח מהגפת, דאז מה שנשתמש בחבירו הוא שלו, שקנאו ממנו, ובכה"ג ליכא דיני הרחקה למנוע ממנו תשמישו היכא דעי"ז יוגרם היזק לחבירו. ולפי"ז שפיר יתורץ קו' הקצות, דהא עכשיו הוי קנין ממש, ואינו בגדר קרע כסותי והפטר.

(ד) **אין חזקה לנזקין- כ' תוס' בשם ר"ת דאפי' אם קונה יכול לחזור בו, דקנין בטעות הוא, דסבור הי' שיכול לקבל, ועכשיו אין יכול לקבל. אבל תוס' חולק עליו, דמשמע מהגמ' דרק אין חזקה לנזקין, הא ראי' יש. אולם באמת צ"ע, מהו החילוק אם קנה או לא, הרי לכאור' החזקה הוי ראי' דמחל לו [ולפי מש"כ לעיל מר' שמעון ליישב קו' הקצות, אולי לק"מ]. וביאר הרא"ש (י"ח), דמה דאמרי' דאין לו חזקה, היינו משום דיכול לומר דלא סברתי שאני צריך למחות, דכ"ע יודעים דאין אדם מוחל על היזק כזה (אבל בהקנה לו אין לו שום טענה). ובדרך אחר פ"י הרמב"ן, דלגבי מכר אינו יכול לומר לו כלום, דכיון דמכר לו, אם אינו יכול לסבול, צריך הוא להרחיק עצמו. אבל לגבי מחילה, יכול לומר סבור הייתי שאני יכול לסבול, והנה אינני יכול, וע"ש עוד באריכות בכל הסוגיא.**

(ה) **מרחיקין את השוכך מן העיר נ' אמה- כ' הנמוקי יוסף (יב. בדפיו), דזה א"ש אף לפי ר' יוסי דס"ל דעל הנזק להרחיק את עצמו חוץ מגירי דילי' (דהא אמרי' דכל הפרק א"ש לפי ר' יוסי, דלא כשי' רש"י בכב:), דכאן כוונת המשנה הוא דצריך להרחיק משום דהו"ל היזק שן ממש, דהיונים יוצאים ואוכלים גרעינים של שכיניהם, וכשור המזיק בשן דמי. אולם ע' ברשב"א (יח: ד"ה ועל עיקר), שכ' דמה דלכאור' משמע דמודה ר' יוסי לדין דמתני', משמע דהא דמתני' נחשב לגירי דילי' [ומדברי הנ"י נראה דלא ס"ל דזה נחשב גירי דילי', דהא כ' דבמתני' מחייב ר' יוסי "משמע אחר", משמע לא משום גירי, וצ"ע במאי פליגי הנ"י והרשב"א].**

(ו) **ומישט ל' ריס ותו לא, וכו'- הק' הרמב"ן, הרי אפי' אם אזלי טובא, מ"מ ק', מ"ש רחוק מן מישוב דסגי בל' ריס, וישוב גופא דאסור**

(א) **אפיקו לי קורקור מהכא- כ' ר' יונה דקיי"ל כר' יוסי, וא"כ ע"כ זה נחשב גירי דילי', וכ' דמה שהוא גירי דילי' היינו משום דכי הוו אתו עורבים היו האומנים מפריחים אותם. וע"ע בפסקי הרי"ד, דכ' או דר' יוסף ס"ל כרבנן, דהמזיק צריך להרחיק אפי' אם לאו גירי דילי', או דמה דס"ל לר' יוסי דרק בגירי דילי' חייב, היינו רק היכא דעושה ברשות שלו, אבל כאן י"ל דמיירי דאותן אומנין ברה"ר היו, וא"כ בכה"ג מעולם לא אמר ר' יוסי דעל הנזק להרחיק את עצמו, אלא מודה דבכה"ג על המזיק להרחיק את עצמו, כיון דלאו ברשות שלו הוא עושה.**

(ב) **והא אחזיקו להו- ע' בתוס' שהביא מהריב"ם דאפי' בלא טענה יועיל חזקה זו, אבל תוס' חולק ע"ז, וס"ל דגם בכה"ג צריך טענה. וע' בדברינו לעיל (דף ו') שהבאנו גם מה שהנח' הראשונים בענין אם חזקת תשמישין צריך חזקת ג' שנים או לא.**

(ג) **והא אחזיקו להו- ע' בקצות (קנ"ה, ט"ז) דהק' קו' כללית על כל חזקת נזקין, למה אינו יכול לחזור, הרי לכאור' הו"ל כמו קרע כסותי והפטר, דאם עדיין לא קרע, ושוב מוחה בידו שלא לקרוע, ודאי מחאתו מהני. וכ' הקצות לתרץ דמה דמהני חזקה בניזקין, אין הביאור דמהני בתורת מחילה, אלא דהכי דינא דנזקי שכנים, דכיון דאינו מזיקו בידים, א"כ כל שעמד בהיתר מהני, ושוב צריך הנזק להרחיק את עצמו. ובין שעמד שם בהיתר ע"י הא דמחל לו או דקנה ממנו, סכ"ס הוא עמד שם בהיתר, ואפי' אם שוב חזר הנזק, לא מהני, שהרי עמד שם שעה א' בהיתר, ולכן שוב על הנזק להרחיק את עצמו. וע"ע בחי' ר' שמעון (א', ג', ד"ה ולפי"ז אפשר), דכ' דלא קבעו חז"ל דיני הרחקה אא"כ נכנס ההיזק בגבול חבירו, אבל מה שעושה בשלו, אפי' אם ממילא בענין אחר הוזק חבירו, לא עשו חז"ל דיני הרחקה למנוע אדם מתשמיש שלו לגמרי. וא"כ, כ' דלפי"ז י"ל דשייך קנין בנזקי שכנים, דהיינו דקנה מחבירו הזכות בחצירו, למשל, שיבוא**

יכולה להיות אמת. ותי' הקו"ש דבסימנין וסימנין, החפץ בא לידו בתורת אבידה, דצריך להשיבו לבעליו, והספק לא נולד אלא אח"כ, כשבא שניהם בסימנין. ובכה"ג י"ל דאינו יכול להחזירה מספק, שהרי התורה אמרה דעד דרוש אחיך אם רמאי הוא או לא, ולכן אינו יכול להחזירה כלל, כיון שאין ברור לו מי אינו רמאי, ואמרי' בה יהא מונח. משא"כ בנידון דידן, דהספק נולד כבר קודם שבא לידו, וקם דינא דיחלוקו, נמצא דהגביה חפץ השייך לשניהן, וסוף דינא כתחלת דינא, ויחלוקו. וע"ש מה שתי' באו"א.

רוב וקרוב הולכין אחר הרוב - לא ביאר הגמ' (ז)
 למה באמת הולכין אחר הרוב, כיון דשניהם מדאורייתא הם. וכ' הריטב"א דאפשר דגמרא גמיר לה. וע"ע בפני יהושע (ביצה י: , ד"ה לימא מסייע לי), דכ' דמסברא רובא עדיף, דהא בכל התורה אזלי' בתר רוב, ולענין קורבא לא מצינן אלא בעגלה ערופה, וע"כ דעיקר מימרא דר' חנינא הוא דלא תימא דע"כ קורבא עדיף מדאורייתא מהא דעגלה ערופה, דבאמת רובא עדיף, וצריכין אנו לדחות דשם מיירי בדליכא, וכו' [אולם לכאור' צע"ק, מהכ"ת דבכל התורה אזלי' בתר רוב ולא קרוב, ע"ז גופא אנו דנין, שהרי יש מקור ללכת בתר רוב מאחרי רבים להטות, ומקור ללכת בתר קרוב מעגלה ערופה, וצ"ע].
וע' בקובץ שעורים
 (סוף אות עח), דביאר דמה דרוב עדיף מקרוב הוא משום דרוב הוא בירור, וקרוב אינו אלא גזה"כ שיש לנהוג כן (כמו חזקה), ואינו בירור בכלל, וא"כ כמו דרובא עדיף מחזקה, כן עדיף מקרוב. וע"ע בשיעורי ר' שמואל (סו), דס"ל דאם רוב וקרוב שניהם הוי בירור, א"כ י"ל דרוב הוי בירור טפי מקרוב [משמע מסברא בעלמא יכולין לומר כן], ועוד צידד דאם שניהם אינם בירורים, רק דין ללכת בתרייהו, א"כ י"ל דהחילוק הוא, דבענין רוב, ההנהגה הוא דהרוב מכריע הספק (ולא בתורת בירור, אלא בתורת דין), אבל בקרוב, ההנהגה הוא דכאילו אין מקום להסתפק כלל, דלא מחזקי' ריעותא ממקום למקום. וא"כ, י"ל דכל זה שייך רק היכא דשייך לומר דאין מקום להסתפק, אבל אם יש כאן רוב כנגד הקרוב, וע"כ צריכין להסתפק, א"כ שפיר י"ל דהקרוב לא מהני, ורק הרוב מכריע הספק. ובענין זה, אם מועיל קרוב מדין בירור או מדין הנהגה, ע"ש בקו"ש דכ' שיש נפק"מ

אפי' בק' מיל. ועוד, הרי אביי לא חידש דשייטי ל' ריס, אלא דמלא כריסייהו בנ' אמה, ומה ענין זה לקו' הגמ'. וכ' דבלא תי' דאביי היינו יכולים לומר דהכי פירושו, אין פורסין נשבין ליונים אא"כ הי' רחוק מן העיר ל' ריס, בד"א במדבר, שאינם מוצאין זרעים למלא כריסן, אבל אם הי' חוץ לעיר ישוב שדות, שמוצאין לאכול, אזלי טובא לממלא כריסייהו, ואפשר דמישט נמי בישוב טפי ממדבר, מאילן לאילן מסוכה לסוכה. אבל לאביי דאמר דלא שייטי אלא ל' ריס, וממלא כריסייהו בחמשין אמהתא, מאי ובישוב ק' מיל.

זאת אומרת, טוענין ללוקח, וטוענין ליורש - (ז)
 כ' הרמב"ן דיש להביא ראי' מכאן דחזקת נזיקין צריך טענה, דאל"כ, מהו הראי' דטוענין ללוקח וכו', הרי כאן אין צריך טענה כלל, אע"כ דגם בניזקין צריך טענה. ודחה ר' יונה דטוענין ללוקח שלא מחה המערער, אפי' היכא דאין הלוקח יודע אם מחה המערער או לא, אבל אי"צ לטעון דמכר לו. וע' במשנת ר' אהרן (שכנים, עמ' צו) דכ' לפרש למה שפיר הוי ראי' מכאן, ע"פ מש"כ הראשונים (ע' לעיל מהנמוקי יוסף) לחלק בין נזקי יונים לשאר נזקי שכנים, דנזקי יונים הוי נזקי שן ממש, וכל מה שמהני מחילה בנזקי שכנים, הוא רק היכא שיש כאן היתר דהשתמש ברשות, דכיון דהשתמש ברשות, שוב אין צריך להרחיק עצמו (ועל דרך שהבאנו לעיל מהקצות). וא"כ, שפיר אמרי' התם דאי"צ טענה, ומחילה גרידא מהני. אבל לגבי נזקי יונים, שהוא היזק ממש, אז הו"ל כאומר לו קרע כסותי והפטר, דיכול לחזור בו, וכדי להיות לו חזקה צריך שיהי' דוקא קנין.

ח ניפול הנמצא וכו' - כ' הריטב"א "אידי דאיירי לעיל בענין שובך נקטי', הא לאו הכי, בפרק אלו מציאות הוה דוכתי' טפי, ודכוותי' בתלמוד".

ט מחצה על מחצה יחלוקו - הק' הקובץ שעורים (עט), מ"ש מהא דסימנין וסימנין אמרי' דיהא מונח עד שיבא אליהו. והביא משה"ק רעק"א להיפוך, דלמה אמרי' שם יהא מונח, לימא יחלוקו, כיון דהחלוקה

למה מביאין ע"ע מהקרוב. וכ' דפירוש זה אינו נכון, דאיננן דנין על הט' עיירות כנגד עיר זו, ואי"ז כמו ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת בשר נבילה, דשם הרי הספק הוא על חתיכה זו, אם נבילה הוא או שחוטה, וא"כ שפיר אזלי' בחר הט' חנויות כנגד האחד. אבל כאן הרי כל עיר עומד בפנ"ע, ואנו רוצין לדעת מאיזה עיר בא, וא"כ מה לי דבצירוף כל העיירות הם רוב כלפי עיר זה הקרובה. ולכן הוא ביאר דקו' הגמ' הוא, נניח דבין י' העיירות שסביבותיה אין א' גדולה מזה, אולם אולי בא מעלמא, ויש עיר גדולה מזה בעולם, וא"כ למה לא אזלי' בתרה. וע"ז תי' הגמ' דעיירות אלו בין ההרים יושבות, ולכן אין חוששין דמעלמא בא.

(יד) **ביושבת בין ההרים- הק' התוס' רי"ד בשם ר' יצחק, מנ"ל לר' חנינא לאוקים קרא דע"ע ביושבת בין ההרים, לוקמי' בכל עיר, ונילף מינה דהולכין אחר הקרוב כנגד רוב. ותי' דכיון דאי' לקמן (כד.) דהגמ' הביאה ראי' מהא דנדה דהולכין בחר רוב כנגד קרוב, א"כ הי' צריך לדחות הקראי דע"ע על כרחי' [וכן י"ל אם אמרי' כמו שהבאנו לעיל מהריטב"א, דגמרא גמיר דרוב עדיף מקרוב].**

(טו) **תנן, ניפול הנמצא, וכו', ואע"ג דאיכא אחרינא דנפיש מיניי- הק' הרש"ש (כתובות יד:), מה לי אם האחר נפיש מיניי, הרי כל הגוזלות שהם עכשיו בהשוכל לאו בכלל הספק הן, ומה שייך לומר דמסתמא פריש ממי שהוא לפנינו עכשיו יש יותר. ורוצה להוכיח מזה דלגבי הדין דכל דפריש, יכולין לצרף להרוב אפי' דברים דודאי אינם בכלל הספק, דמ"מ הם יכולים להיות חלק מהרוב לומר דפריש מזה, ודלא כמש"כ בתורת רעק"א בכתובות שם.**

(טז) **הב"ע במדדה- פי' רש"י, ויותר מנ' אמה דאמרי' דשל מוצאו הוא, היינו משום דנפק לי' מתורת מדדה וקם לי' בתורת מפריח, ולכן יש ללכת בחר רובא דעלמא. והק' הרמב"ן, הא באוקיתא זו אין הולכין בחר רוב כלל, ואם באמת אזלי' בחר רוב, הי' צריך הגמ' לפרש זה. ועוד, הרי משמע דכולה מתני' בדמדד, ולית בה תורת מפריח. ולכן**

בזה אם מהני במקום תרי ותרי, דאם הוי בירור, א"כ הו"ל כעוד ב' עדים, ותרי כמאה, אבל אם הוי הנהגה, א"כ י"ל דאפי' במקום תו"ת נוהגין כן.

(יא) **ואע"ג דאיכא אחרינא דנפיש מיניי, בדליכא- והיכא דאיכא, כ' הרמב"ם (רוצח ט', ו') דהמרובין מביאין העגלה. אבל ע' בתוס' רי"ד דכ' דתי' הגמ' בדליכא הכוונה הוא דאם הי' עיר גדולה שם, לא היתה מביאה הקרוב מפני שהרוב מכחישה, וגם לא הי' הגדולה מביאה, משום שלא צוה השם מצוה זו אלא על הקרובה. והק' האפיקי ים (א', כ"ו, ט'), איך שייך לומר דקרובה דוקא ולא רחוקה ואפי' נפישא, הרי קיי"ל דאם נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד, מודדין לעיר שיש בה ב"ד, וא"כ ממילא ע"כ קרובה דקרא לאו דוקא. ותי' דשאני עיר שאין בה ב"ד (וגם ירושלים, דאין מביאין ע"ע ממנה), דאין מודדין להם כלל, וא"כ אינם שייכים כלל לכל דיני ע"ע. וא"כ, כשאומר התורה העיר הקרובה, היינו הקרובה מכל העיירות השייכות לדין ע"ע, וא"כ שפיר י"ל דבגדולה וקטנה לא שייך זה, והתורה אמרה העיר הקרובה בדוקא.**

(יב) **בדליכא- הק' ההג' יעב"ץ (על תוד"ה בדליכא), מה שייך לומר כן, א"כ נמצא דדין עגלה ערופה לא שייך אלא בעיר הגדולה שבכל א"י, וודאי א"א לומר כן. ועכצ"ל שאין מודדין אלא בקרובות הסמוכות לחלל מסביב, שאין עיר אחת מפסקת, כגון שא' סמוכה לה ממזרח, וא' ממערב בלי הפסק עיר אחרת, אבל עיירות שאחורי הקרובות אינם נמדדין. וע"ז פריך הגמ' דנהי דמבואר מקרא דאזלי' בחר העיר הקרובה, אבל יש להק' על הקרא גופי', למה אמרה תורה ללכת בחר קרוב, הרי אם בעלמא אמרי' דרוב עדיף, א"כ הו"ל להתורה לומר דלעולם אזלי' בחר העיר הגדולה ביותר.**

(יג) **וליזיל בחר רובא דעלמא- ע' בתוס' רי"ד, שהביא פירוש דקו' הגמ' הוא, דאפי' אם עיר זה גדול כמו או יותר מכל העיירות שסביבותיה, מ"מ הרי יש יותר בני אדם באותן תשע עיירות קטנות מבעיר זו, וא"כ**

הוא פי' (וכ"כ הנ"י) דחוי' לנ' אמה הרי הוא של מוצאו משום דאמרי' איניש הוא דדי לי' ונפל מיני' ואיש, דכיון דמדדה ודאי לא הי' יכול לבוא מעצמו, אבל תוך נ' לא תלינן בהכי, דלא שכיח, אלא אמרי' דמדד מעצמו.

(ז) וליזיל בתר רובא דעלמא- פי' רש"י, דקס"ד דנמצא בין שתי שובכות אחוץ לחמישים אמה נמי קאי. ותמה הרש"ש, הא הגמ' למסקנא לא חזר מזה. וכך הק' על רש"י על המשנה, דפי' ציור זה על תוך נ' אמה (אלא דהביא מש"כ תוס' דה"ה דהו"מ לתרץ דמיירי בשניהם בתוך נ', ואולי פי' רש"י על המשנה כן דפשוט יותר, וצ"ע).